

Tăvălugul

Filip Enache

Celor care nu l-au uitat și care mi l-au povestit. Și lui, care a avut forța brutală să ne dea viață celor care am venit, ce noroc teribil, după el.

I

JURNALUL

1

Era ziua Domnului, 23 august 1944. Era rece, și era noapte, iar eu nu puteam să mai dorm, și mâinile îmi zgâlțâiau, stresate, buzele care usturau. Ca un soi de dezgheț, îmi aminteam: când eram mic, vedeam, după apus, un cer albastru pastelat, molatec, și el se întindea deasupra întregii lumi, străjuit de o lună arcuită și strălucitoare, subțire ca un tăiș de spadă, care de fapt îl tăia în bucăți. Atunci simțeam o liniște, o speranță, o dorință a viitorului. Simțeam viața trecându-mi prin vene, ca un șoc al faptului că, culmea, exist. Fericirea exista, liniștea exista, pacea exista, sufletul putea să simtă, nu era încă atrofiat. Acum, însă, nici frica nu mai o simțeam ca înainte. Nu mai simțeam nimic. Eram întocmai ca un mort care vede – eram rece întotdeauna, străveziu ca o unghie din orice punct aș fi fost privit, atât de slab încât, din profil, păream doar o umbră a pământului. Tot ce mai

puteam face era să privesc în gol, un mort cu ochii supurânzi, undeva în adâncul ăla negricios: eram pierdut, eram bruiat, eram undeva pe front, departe de casă, departe de mama, departe de Maria, soția mea, departe de ceea ce numisem viață. Eram în Stalingrad și pierdeam. O dată la o vreme, auzeam glonțul şuierând. Sau mi-l aminteam şuierând.

„Dacă Dumnezeu există, va trebui să cerșească pentru mila mea”, deslușeam scris pe o tăbliță de piatră lângă capul soldatului. Scrisul era tăios, scrijelit de fapt, cu niște dinți imenși, îmi imaginam. Era primitiv, cât se poate de primitiv, și agresivitatea lui se putea lesne observa de orice ochi. Milă?, mă gândeam. Mai poate mila opri torentul furiei lor, mai poate cerșetorul să stea sub genunchii lor, profetind apocalipsa pe care ei au trăit-o, supraviețuindu-i, fără să fie strivit? Ce poate spune cerșetorul care crease chinul vieții astfel încât să mai scoată de la ei o privire măcar, chiar și de dezgust? Nimic, mă gândeam, nimic nu există pentru a le încălzi sufletele și a le muia pumnii, pentru că ei au trecut iadul, iar sufletele din iad nu mai pot simți lumina focului, ci doar arsura lui, dar, privind în urmă, poate că „îmi pare

rău, și te iubesc, fii cald, lasă-te moale în brațele mele, hai, pică, lasă-ți carnea moale, ai încredere, poți să dormi”, privindu-i lung, din adânc, cu sinceritatea inimii, ar fi fost mult, mult mai mult decât îndeajuns pentru a le curma întreaga durere și a-i face să uite iadul în favoarea unei simple îmbrățișări.

Brusc intra colonelul în cort și urla, tăindu-mi șirul gândirii:

- Trezirea, trezirea! Hai, porcilor, ce atâta somn?! Avem ordine! Drepti!

Și, într-adevăr, cu toții stăteam drepti. Cel din fața mea avea un ochi scos. În dreapta mea, un deget lipsă. Sângele se încrustase în jurul rămășiței de deget, în locul pielii.

- Pregătiți armele, bagajele, îmbrăcați-vă, încălțați-vă, să fiți gata de mers, mers mult, de cărat gloanțe și armament și apoi de luptă, potăilor! Ordine de la rege! Hai, hai, hai!

Se simțeau, ca niște tremure în aer, oftături venite undeva din adâncul unor gâturi secătuite.

- Zât! Să nu aud! Suntem la război! Pentru patrie, pentru țară, pentru strămoși! Vă omor!

Sub ochi simțeam cearcăne umflate, pline de lichid. Zvâcneau. Când am ieșit afară, vedeam soarele acela puternic, vital, același de atâtea morți încoace. Căram după mine parcă întreaga lume. În jurul meu, pentru câteva clipe doar, se simțea vânzoleala aceea funebră a pregătirilor.

- În pozițieeeeeeeee, DREPTII!, tuna nebunul. Avem ordine de la rege, următoarele: se întorc armele împotriva nemților, de mâine luptăm alături de ruși. Cu armata roșie. Mergem la Berlin. Antonescu e arestat. Legionarii sunt dați jos de la guvern. Repet: de mâine luptăm cu rușii, către Berlin, împotriva naziștilor. Sunt prinși din est de noi și de ruși, din vest de americani și de englezi. Gata, pregătiți totul, plecăm, am întors armele!

Întreaga tabără era cuprinsă de haos. Se roteau ca muștele în jurul corturilor, roind, și îi auzeai țipând, exclamând, urlând chiar. Din fețele lor rămăseseră doar niște urme ale terorii frontului. Se târau, tremurau, nu aveau mâini, ochi, degete, tălpi. Le puteai vedea cu ușurință oasele negre, unora. Erau desfigurați, aveau frunțile brăzdate în două, erau cusuți stângaci, cu improvizații, aveau obraji tăiați, buzele arse, rupte, sângerânde.

Cădeau din uniformele lor gloanțe pline de noroi și de sânge – dar, de fapt, părea că pică din ei chiar, din piepturile lor, din burțile lor. Părea că lumea își ieșise din țâțâni: niciunul nu înțelegea, concret, tot ceea ce se întâmplase. Dar, în schimb, dintr-o frică subversivă, adâncă, latentă până acum câțiva ani, executau. Din inimă simțeam crescând ace ca gloanțele, ieșeau cu capetele din ea și înjunghiau, o dată la câteva secunde, plămânii, împungeau coastele, le fărâmițau și le simțeam umflându-se, sfâșiind pielea pieptului și nu aveam cum să opresc totul, puteam doar să înghit cu noduri, să respir greu, să mă rog – dar ce efect poate avea rugăciunea acolo unde Dumnezeu din tine a murit? Stresul, asta era, așa se simțea stresul de a îți cunoaște viața pierdută, strivită, nenorocită.

Am intrat în cort, am strâns tot ce aveam, am furat mâncare și apă. Îl văd pe Gheorghe, lângă care dormeam dintotdeauna, mă duc țintă la el, îl privesc drept, maniacal în ochi, îl apuc de haine și îl aduc tâmplă în tâmplă cu mine, îi strâng ciuful de păr în pumni și îi zgârii urechile cu unghiile mele jengoase, în ochi îi

iriza întunericul și buzele tremurau a omor, Gheorghe, ascultă-mă bine, fugim?

Așa a început, deci, dezertarea mea. Pe când părea că sună trâmbițele apocalipsei, goarneau sfârșitului, atunci ne-am urcat pe un cal și, când toți priveau în agitație, orbiți de haos, de frică până la urmă, am fugit.

Am scăpat de colonel, de nebunul colonel, de armată, de război. Soarele ne-a ars cefele, ne-a tocit părul din cap. Am mers fără să vorbim, și am transpirat până când, de fapt, doar apa sticlind peste piele a rămas din noi. Am văzut munții rași de pe fața pământului, am văzut câmpiile arse, am văzut cadavrele oamenilor, animalelor, cadavrele termitelor așezate, ca niște rămășițe de munte, unele peste altele și am văzut, de fapt, marele cadavru al pământului. Acolo, în mijlocul aceluia deșert omenesc, am coborât de pe cal și ne-am așezat pe un pământ roșu, secătuit, parcă ars, încă fierbinte. Am mâncat pe el, am băut pe el. Îl priveam pe Gheorghe și vedeam cum înghite cu noduri, chinându-se, vedeam, prin piele și oscioare, cum avea gâtul rașchetat. Ochii injectați, mâinile slabe ca firele de ață, umplute

de vene sparte, picioarele de pe care părul a fost jupuit și din care oasele parcă speră să iasă, ochii aceea disperați, înfundați tot mai mult în craniu, privind disperați în depărtare, către nimic, toate astea erau acum acel tânăr zvelt, puternic, vânjos ca un armăsar, care stătea totdeauna drept, ca un soclu, cu brațe musculoase și palme mari, groase, puternice care plecase la război. Am dormit pe acea câmpie nesfârșită a morții, unde din pământ nu se mai puteau ridica copaci în veci – sau, măcar, așa părea. Am respirat aerul ei fetid, cărnos, plin de praf de pușcă care nu îmi sătura plămânii niciodată și care lui Gheorghe, băiatul Elenei, părea să-i stea în gât. A doua zi am plecat, și ne-am adâncit în nesfârșitul câmpiei tot mai mult, pentru Mărioara, mă gândeam, pentru băiat, frățiorul meu, micuțul, mă gândeam, pentru mama, mă gândeam, pentru ai noștri, rosteam, cu gândul că voi scoate un cuvânt din gura prietenului meu. Dar el continua să tacă de parcă nu ar fi avut limbă. Mergeam în continuare pe același cal fără nume, undeva în acea Ucraina care arăta precum apocalipsa. Pământul crăpa sub copitele calului, scoțând un scrâșnet ca de dinte ce se sparge. Ne trânteam iar în arșiță, închizând ochii,

simțind oboseala cum frige. Gheorghe ofta, rodea pâine, sau așa credeam, și privea înainte cu niște ochi împușcați:

- Tataule, nu ajungem. Mai bine rămâneam. Acolo aveam o șansă. Aici o să ne înghită pământul. Ne înghite pământul, îți zic. Am ajuns să rod la praful propriilor dinți. Tataule, tataule... că și dacă ajungem, o să ne prindă! O să ne găsească, ne duce la plutonul de execuție, și gata, ne împușcă! Ce-o fi fost în capul nostru, tataule?! Disperarea, asta era în capul meu, că eram disperat, nu gândeam... Cum am putut să credem că străbatem Ucraina întreagă, apoi România de la un cap la altul, până tocmai în Bolintin cu trei bucăți de pâine și niște apă? O să murim, tataule, o să murim! Firaș al dracului de prost... mai bine îmi vedeam de drum, acum eram cu rușii, și-așa naziștii nu mai aveau putere, eram cu rușii, câștigam, în câteva luni eram acasă, la ai noștri, tataule... Asta e. Pustietate, doar pustietate. Ce să mănânci, ce să bei...

Și continua să molfăie la ceea ce eu credeam a fi pâine, o pâine veche, întărită, care crăntănea între dinți ca pietrele. Nu știam ce să îi răspund. Pentru Mărioara,? pentru băiat?, pentru

mama?, pentru ai noștri, Gheorghe, la ai noștri, Gheorghe, să te gândești, și atunci, Gheorghită, trecem prin soare, trecem, Gheorghită, o să vezi, tu gândește-te la ei, la fețele lor, la mâinile lor calde, cu sânge, la masa aia de lemn unde mâncați toți, la ochii de mielușel ai copiilor care urmează să vină, la căldura zilei, la răcoarea nopții, la frumusețea liniștii din prispă, Gheorghită, să te gândești, și o să ajungem și acasă. Din tălpi în sus, trecând prin picioare, furnicând, oboseala se frângea în mine, în interiorul pielii mele. Încercam să privesc către cer, în sus, să privesc înainte, dar undeva în mine simțeam, învârtoșindu-se, o teribilă frică că Gheorghe are dreptatea în palmă. Mă îndoiam, mai mult, eram sigur că nu vom reuși, că vom putrezi undeva în Ucraina, printre hoituri, făcuți scrum, stafidiți, înghițiți de secetă. Adia vântul și îmi răcorea rănila pielii, îmi strângeam pleoapele peste ochi și atunci, aproape adormind, simțind o oboseală împungându-mi ochii, aveam impresia că o simt pe mama trezindu-mă, hai, să mergi la școală, să mergi la copii, să te joci, și vântul bătea iar, gâdilându-mă rece, ca o mângâiere înmuiată și atunci o puteam vedea pe Maria, molateca, trecându-și

degetele lungi, subțiri, înconjurate de inele și terminate în ascuțișul unghiilor prin părul meu, trecându-mi răcoarea oceanului prin ceafă, apoi, ca un val imens, spărgând-o în păr și urcând, apoi, până în vârful țestei, unde urma să mă tragă ușor de păr în sus. Calul pica și el jos, tolănindu-se, strivindu-și burta umflată de pământ, și o făcea golindu-și nările de aer și trezindu-ne pentru câteva clipe, doar ca să adormim imediat după înapoi. Vedeam, cu ochii întredeschiși, parcă umeziți, de printre genele ca niște gratii, cum i se urcau furnicile în jurul ochilor, rotindu-se ca teleghidate, și cum apoi se urcau pe țeasta sa, pierzându-se în coamă. Bătea vântul, strângeam ochii, uitam unde sunt, uitam de război și de dezertare, nu mai îmi simțeam trupul, eram inert, simțeam doar oboseala, și tot ce știam era că lumea stă, că a înțepenit, și apoi nu mai știam de nimeni nimic, nici de lume, nici de mine, și atunci o vedeam, aproximativ doar, ca într-o realitate brută, nefinisată, lipsită de detalii, pe Maria din nou, Maria, Mărioară, frumusețea pământului!, ținând pe băiat în brațe ca într-o poză antică...

Când ne trezeam – cu ochii umflați, cu pielea vântată, cu zgârieturi adânci străbătându-ne corpurile, cu o senzație de încârligare în vene și în zgârciuri – ne urcam pe același cal fără nume și mergeam înainte, către unde trebuia să fie – așa credeam – România. Muream de sete, dar deja nu mai aveam apă. Îmi înghițeam saliva seacă, încercând să mă răcoresc. Eram tot plin de sudoare – pe brațe, pe picioare, pe ceafă, în cap. Vedeam doar soarele arzând cerul, topindu-l în nori, și pământul acela roșu, plat, întins la nesfârșit care arăta ca un plămân imens și sfâșiat. Abia puteam ține ochii deschiși, și îi simțeam ca arși – când îi închideam, usturau, când îi deschideam, aveam impresia că lumea mă orbește, că îmi înghite privirea. Sub ochi simțeam, atârânăd, cearcăne umflate, pulsând. La fiecare pas al calului capul îmi tremura, și îi auzeam respirația grea, înfundată, horcăită a lui Gheorghe. Respira apăsător, chinându-se, și îl vedeai cum, de fapt, încerca parcă să își desfundă nasul de fiecare dată când expira. Calul fornăia și el, și își bălăngănea capul mereu ținut în jos, căzut, înfrânt, neputincios, în timp ce coastele i se umflau, ritmic, cu aer.

Gheorghe era un om sfâșiat de soartă. Un om care nu mai vedea viitorul decât în spate. Viața lui fusese strivită de pământ, și pământul o înghițise: la suprafață au rămas doar rămășițe de amintiri, dar și ele vor trăi doar până când apa le va aduna odată cu moartea celor care l-au știut. El fusese un tânăr care trăia cu ochii înainte, cu o privire de uliu: avea soție, avea avere, avea carte – mai trebuia doar să facă copii. Era ca un copac sănătos: mare, viguros, puternic, nestrămutat, de nemișcat, peste care vântul trecea fără să poată lăsa urme, pe care timpul părea că nu îl poate toci. Avea rădăcini, era împământenit, și părea că nimic nu-l putea lua din locul lui, lăsat anume de Dumnezeu pentru el. Postura lui, de zeu triumfător, lăsa să se vadă întocmai asta: putea, avea o forță naturală, născută din el însuși, mâinile lui modelau lumea în care trăia, nu era precum o frunză, ci precum un munte. Și totuși, iată ce făcuse războiul din el, din acest munte de om: un gârbovit costeliv, cu capul plecat ca o pedeapsă eternă către pământ și pe ceafa – roșie și osoasă – căruia se citește stresul, teama și neputința. Un om din ochii căruia înțelegi că a fost călcat pe gât de bocancul unei sorți nenorocite, umilindu-l

fără să-i lase șansa renașterii, pentru că sunt întotdeauna învăluiți în umbră, privind fără concentrare, trecând dincolo de lume, iar din inima lor, altădată plină de lumină și de forță, acum nu mai scânteiază nimic. În ochii lui pierduți, goi, nu se mai putea desluși nimic, iar asta arăta cât de strivit era sufletul său, cât de amăgit fusese, cât de torturat și de distrus fusese acest om, cât de zdrobită fusese flacăra vieții lui sub talpa providenței care era războiul. Era, de fapt, stors de toată seva acelei puteri ancestrale cu care se născuse: era acum o carcasă goală, un animal fără putere, sleit, fără forța de a se mai ridica vreodată, un animal cu oasele frânte, un fir de nisip, fărâmə a muntelui, prins de val, dus adânc în mare, întors la mal, apoi dus din nou în adâncul mării cu privirea aceea ternă îndreptată mereu către cerul neschimbat. Era o bucățică de om, o pungă de oase obligată să trăiască încă, căci nu ar mai fi avut putere nici măcar să se sinucidă, iar conștiința, reverberând, îi continua nesfârșit chinul care devenise viața însăși – puteai vedea asta în respirația aceea grea, în spatele încovoiat ca un arc, în sprâncenele întoarse către jos, în buzele parcă tăiate, în brațele slabe, parcă ciuntite, care erau doar un os

fărâmițat și o piele vânăată și care atârnavă – semn al renunțării – în jos.

De-asta mergea Gheorghe atât de automatic înainte, atât de fără îndoială, dar și fără vlagă. Am călcat pe oase, pe cranii, pe cadavre, copita calului a bălțit în sânge și a crăpat pământ, iar odată la o vreme auzeam, din gura lui Gheorghe, același crăntănit straniu, de parcă ar mesteca un nisip dur. Îmi simțeam gura cum se descompunea din interior, de parcă ar avea acid în ea, și simțeam o acreală de fiecare dată când îmi mișcam limba. Interiorul nărilor mă usturau de fiecare dată când respiram, iar ochii, tot mai umflați de oboseală, îi simțeam parcă striviți de o presiune imposibilă. În stomac simțeam că se freacă șerpi unii de alții, mușcându-se de cozi. Auzeam, de zile întregi deja, doar copita calului, nisipul din gura lui Gheorghe și respirațiile noastre, dar toate astea, pe fondul acelei oboseli ca o condamnare la neputința de a mai ridica măcar o mână, erau îndeajuns de sâcâitoare – prin însăși natura și ritmicitatea lor – încât să cred că o iau razna. Sunetele îmi păreau, de fapt, cuțite care îmi împungeau țeasta, spărgând-o.

La un moment dat am văzut iarbă, copaci, păsări, un soare puternic și cald și știam că e un loc unde războiul nu ajunsese. Nu mai părea că trăiam dincolo de apocalipsă, așa știam că în fața noastră, unde urma să ajungem, războiul naziștilor și al rușilor nu călcase. Nu mai văzusem aripile unei păsări întinse de ani de zile, iar cântecul ei nu îl mai puteam recunoaște. Copacii aceia verzi, care îți spuneau că viața încă există – aceia îmi păreau ireali, de parcă ar fi fost cu neputință ca așa ceva, ceva atât de îndepărtat în memoria mea, ceva dintr-o altă existență, dintr-o viață pe care mi-o mai aminteam așa cum îmi aminteam un vis din copilărie, să mai existe. Păsări, apă, copaci, soare, toate astea erau vestigiile unei vieți trecute, de acum mii de ani, iar noi tocmai urma să intrăm în ea ca într-o altă dimensiune, pășind de fapt înapoi în timp, regresând paradoxal către pace, care înseamnă viață și care, pentru mine, înseamnă Maria și familia mea, înseamnă masa aceea afurisită de lemn – rotundă, care te zgârie cu așchiile ei, dar care, odată pierdută, se arată ca fiind perfecțiunea întruchipată: când eram strânși toți în jurul ei, bucurându-ne și lăudându-ne și certându-ne și jignindu-ne,

împărțindu-ne viețile de fapt, și mâncam împreună, toți aceeași mâncare, privindu-ne în ochi din dragoste, știind că suntem legați unii de alții ca marea de pământ, atunci, fără să știu, am trăit paradisul unui bărbat pe pământ, și doar atunci am trăit ceea ce sunt pregătit să numesc viață.

Sub copitele calului începeau să apară buruieni și ierburi, spărgând pământul acela sec și ridicându-se către soare, semn că ne apropiam. Dar ceea ce părea înainte atât de aproape era, de fapt, prea departe, iar drumul până la acei copaci, până la iarbă și la apă acum ne părea nesfârșit:

- Tataule, nu mai pot, o să cad de pe calul ăsta. Se învâрте lumea cu mine, îți zic, nu mai pot, o să pic de pe el., și îi vedeai ochii strânși în vârful capului cum se dau peste cap de oboseală în încercarea de a nu adormi, apoi deschidea gura larg ca un șarpe și plescăia. Nu duc, tataule, o să mor pe calul ăsta. Mor de sete, îți jur, mor aici. Nu mai am nici pe cine să dau vina, că eu am vrut să plec, să dezertez, să fug de la colonel... înainte dădeam vina pe nemți, pe ruși, pe americani că nu ne salvează, dar acum? Acum eu am plecat, eu am decis, eu am vrut să fie așa cum e, și

na, că o să mor aici, de sete, de foame, de oboseală, de orice, că am de toate, doar viață nu. Dacă mă culc aici, îți jur că nu mă mai trezesc în veci: atât îmi trebuie, să închid ochii un minut și se oprește inima în mine., apoi se oprea din vorbit, doar privea, ridicând greoi ochii din capul lui căzut, și părea că nici nu mai poate vorbi de oboseală. Apoi ridica capul, încordându-și gâtul, și, cu o concentrare stranie, cu o rază de soare intrându-i în ochi și brăzdându-i chipul, continua: și asta e cel mai rău, tatau, că eu am ales, că e vina mea. Dădeam vina pe ruși, îi demonizam, și așa mă descărcam, scoteam chinul și ura din mine ca un urlet, dar acum, acum, că e vina mea, și că știu că e vina mea, nu mai am ce să descarc, pot doar să înghit cenușa, să înghit praful și să mă înec în el, pot doar să acumulez durerea aia în burtă până pocnesc. Mă doare capul, nene, n-am ce bea și ce mânca, tu înțelegi?, apoi iar tăcea deodată de parcă i se încârliga limba în gură, își lua înapoi poziția de obiditul pământului, de fir de nisip lăsat în mâna monstrului din ocean, ceea ce și era, și părea că, în orice clipă, ar fi putut pica de pe cal fără suflare în nări – capul i se bălăngănea la fiecare pas al calului, nu făcea niciodată altă

mişcare, și, în zdrențele acelea rupte și cu oasele ieșindu-i agresiv din trup precum niște pumnale, arăta ca un călugăr, arăta de parcă se ruga fierbinte, mocnind de undeva din adânc, visând de fapt – o rugăciune care se confunda, tocmai prin fierbințeala ei, cu visul: să îl visezi pe Dumnezeu, și să-i spui că îl iubești, că îți este dor de el, că ai trăit prea mult departe de lumină, în războiul care te paralizase și care te făcuse să omori cu plăcere, și să îl rogi să te iubească înapoi, să te lase să vezi iar lumina fără să orbești, chiar dacă l-ai uitat și ai privit de bunăvoie în abis, zâmbind când le vedeai sângele țâșnind din vene, și atunci, în mijlocul rugii, ochii să ți se umfle de lacrimi, să nu le poți opri din a pica și să le simți sarea pe buze, să o rogi, devenit iar copilăș mic, pe mama să te ierte, că nu ai vrut să pleci, să o lași singură, dar așa te-au strivit vremurile, asta părea că se petrecea în mintea lui căzută într-o tăcere nesfârșită, și să o rogi pe soție să te ierte, nu ai plecat că ai vrut, și să te uiți în ochii copiilor pe care îi dorești atât de tare, mai tare decât pe viață însăși, privește-i, Gheorghe, părea că îl călăuzește o voce în visul acela ca o flacăra, și nu vei putea spune nimic, ci îl vei vedea pe Dumnezeu, luminosul, marele,

nesfârșitul, răsfânt în privirea lor, și iar vei simți bulbucându-se lacrimi între genele tale, și atunci, Gheorghe, să te rogi iar, la fel de fierbinte ca acum, să te rogi pentru tine, pentru ei, pentru iubirea pământului și iubirea cerului care va să vină către tine și să te salveze, părea că aude în acea rugăciune, și, din neclintirea sa, din pietrificarea aceea, din ochii săi pe care nu i-ai fi putut deschide cu niciun preț, înțelegeam că el crede, că totul e din sufletul lui, că totul e autentic: înțelegeam că el are credință cât un bob de muștar în rugăciunea sa, și că într-adevăr acest pământ nu îl mai poate ține. Eu, în schimb, nu voiam să mă rog și nici să cer scuze nimănui, ci voiam, cu o forță nesfârșită, vitală, ca un torent, să trec dincolo de orice și să o văd pe Mărioara, să îi simt brațele și sânii, să îi văd ochii și să adorm ghemuit în ei. Atunci, poate, mă voi ruga și eu: mai lasă-ți o noapte, Mărioară, brațele deschise. Atunci să știți că ruga mea va avea un rost pe pământ.

2

Când m-am trezit am văzut soarele încercuit de păsări care cântau. L-am văzut de printre frunzele copacilor ca pe o pată de foc pe mare – pe mare, pentru că nu mai știam unde mă aflu, dacă privesc în sus sau în jos, dacă ceea ce vedeam era prelungirea visului sau realitatea sau doar o închipuire. Priveam cruciș aproape, fără să înțeleg – amețeala mă cuprinse imediat, copacii se roteau în jurul soarelui în inversul direcției păsărilor și simțeam cum pe ochii mei arși se urcă o furnică, moment în care m-am tăvălit pe iarbă, strivind-o, și am simțit umezeala din pământ îmbibându-mi pielea și, totodată, un fior rece urcându-mi pe spate, ajungând ca o plesnitură pe ceafă și dând drumul

unui tremur de o clipă. Îmi strângeam ochii de parcă erau loviți, tăiați, și îmi puneam brațele pe cap de parcă mă apăram de ceva venind să mă înfigă în pământ. Apoi îi auzeam vocea lui Gheorghe, dar nu înțelegeam ce spune. Începeam, ușor, să îmi amintesc – trecusem de pământul acela căsăpit de război, ajunsesem în iarbă și între copaci, unde vedeam un pământ viu, din care se năștea lumea, am mers înainte până am văzut o câmpie largă, de iarbă, întinsă până dincolo de privirea noastră, unde ne-am dat jos de pe cal și ne-am întins cu el lângă noi, tolănit la fel ca întotdeauna, și în câteva momente am adormit. Aveam impresia că dormisem săptămâni, dar de fapt dormisem câteva ore doar – îmi pipăiam fața întoarsă înapoi către soare și o simțeam umflată, rigidă, și când încercam să zâmbesc doar se încrețea, parcă plastifiată. Aveam impresia că tot sângele îmi urcase în cap – era greu, abia puteam să îl ridic și, sfortându-mă, nu păream a fi departe de a-mi rupe gâtul.

- Tataule, să mai rămânem aici, o zi, două, să bem liniștiți apa asta, să ne odihnim puțin... Nu vezi că și calul doarme dus?

Am aprobat din cap, în continuare amețit după ce reușisem să ridic capul. Adevărul era că nici eu nu mai puteam. După acele câteva ore de somn, credeam că lumea într-adevăr se sfârșise, lovindu-mi capul cu un buzdugan, iar acum doar vedeam un vis straniu, nedeslușit, confuz. Auzeam și simțeam cum îmi bate inima în piept încă și, în liniștea aceea indescritibilă, auzeam zumzetul sângelui lumii. Când mă întindeam îmi trosneau toate oasele, parcă rupându-se. Mai stăm, Gheorghe, mai stăm mult și bine, și am căscat larg, deschizând gura ca o prăpastie. Era pentru prima oară în mult timp când nu gândeam nimic, când aveam mintea într-adevăr goală, când eram, în deplinătatea cuvântului, liniștit. Priveam înainte și mintea nu îmi tremura de gânduri: doar priveam păsările, văzându-le cum caută mâncare pentru copiii lor, și cum zboară cu mâncarea în gură, pregătite să o lase să pice în ciocul unuia dintre ei. Iar căscam, aproape acoperindu-mi fața cu deschiderea gurii. Nu era amețeală acum, era doar o stare de latență, o imprecizie totală. Am căzut înapoi pe spate cu o bufnitură și am simțit răceala pământului pe gât, simțind iar același fior, acum din gât în jos. Am închis ochii și m-am răsucit

cu spatele la soare, moment în care am simțit răcoarea vântului pe pielea aceea transpirată, reavănă, încălzită. În câteva momente doar, pe trilul păsărilor și sub lenta, ușoara, domestica bătaie a vântului, adormeam iar.

Atunci, într-adevăr, am dormit o zi întreagă. Am dormit zbuciumat, visând intens, răsucindu-mă iar și iar pe iarba aceea umedă. Am visat, îmi amintesc și acum, când notez totul, războiul: i-am visat mutra dură a colonelului, brăzdată de tăieturi și de o pată roșie de arsură, am visat oamenii fără capete aruncați în sus de bombe, am visat mâinile care tremurau, singure, între armate și în tranșee, am visat ochii zdrobiți și am visat sângele altuia flencănindu-mi în ghetete. Am visat, însă, în chipul cel mai profund, teama: i-am văzut pe cei care se rugau și se milogeau, i-am văzut pe cei care mureau strigând către cer, cerând ca luna să le panseze rănilor, i-am văzut pe cei cărora li se înfigeau ghetete în gură pentru a nu li se mai auzi țipetele, i-am văzut pe cei care abia așteptau ca ceilalți să moară pentru a avea ce mânca, am văzut apocalipsa din nou cu demonii ei cu tot, care de fapt doar voiau să se salveze, și am știut că, chiar dacă îi supraviețuiești,

chiar dacă reușeam să ajung acasă întreg fără să fiu prins, tot nu aș fi putut vreodată să trăiesc dincolo de ea, am știut că, indiferent de ce voi face, viața mea s-a oprit acolo. Cum să treci dincolo de sfârșirea propriilor semeni tocmai dinaintea ochilor? Cum să asști la moartea seamănului fără să mori, măcar puțin, odată cu el? Le priveam ochii muribunzilor – chiar și în acel vis – , îi vedeam aproape lichizi, privind drept în mine așteptând un miracol, le vedeam ochii tremurând în ai mei, v-am iubit, auzeam, apoi zbiarâte și, hop, apucați de mâini și de picioare, gura li se umplea cu bocanci care îi amuțeau, iar atunci, în privire, li se citea adevăratul tremur și adevărata disperare: știau că mor, că toți ceilalți au renunțat la ei, că, pentru noi, ei sunt deja cu un picior în sicriu, mai auzeai un singur strigăt înfundat, nedeslușit, și îi vedeai cum privirea aceea maniacală, traumatizată, făcută doar din frică îi dispare, pentru că ochii îi intră înapoi în cap și pleoapele aproape îi acoperă în întregime. Atunci, când îi vedeam ochii cum se dau peste cap și expresia îi dispare de pe chip, atunci nu puteam să privesc chipul acela rece și să nu mor odată cu el, pentru că, de fapt, moartea acelei priviri disperate,

alungite și abătute, care îi încrețea întreaga față în șanțuri și care mai nădăjduia doar în mine, îmi suga sufletul din piept și murea cu el cu tot. Simțeam, în spate, greutatea munților, dar, în oase, slăbiciunea nisipului, și eram strivit odată cu relaxarea mortală a acelor mutre. Am murit în felul ăsta de zeci, de sute de ori, ca într-un vis urât repetitiv și care nu se mai termină, pentru că cei care mureau aveau întotdeauna aceeași ochi rățăciți, totuși puternici, inconsolabili, ca niște pietre de râu în mijlocul deșertului care urmau să fie măcinate de imperturbabila dezagregare. În ei nu se mai putea vedea altceva decât tragedia, nu se mai putea intui alt viitor în afara unei morți necunoscute, neînțelese, nevăzute, uitate dinainte de a se petrece – ei încă nu dădeau seama cu limpezime de asta, dar ochii lor pesemne că știau, și eu, privindu-i, înțelegeam și mă frângeam odată cu ei pe acel pământ umed, de noroi și de sânge.

M-am trezit din război cu un ochi umflat, fără sânge într-un braț, amorțit de cât stătusem cu capul pe el. Capul nu mai îmi vâjâia, eram doar tulburat de ceea ce îmi amintise visul și, privind înapoi la cei care muriseră, ajungeam să mă întreb dacă viața

mea mai aer un rost, dacă mai e, de fapt, moral care eu să continui neabătut – poate că, de fapt, asta trebuia să fac restul existenței mele, să contemplan asupra chinului lor, să îmi amintesc și să trăiesc în tăcerea amintirii acesteia existențiale, privind în gol, de fapt, prin minte, către ei, plângând și înghițind lacrimi, și, făcând asta la nesfârșit, ca o formă de căință, să mor într-adevăr cu moartea lor în brațe, încercând să o fac mai ușoară.

Auzeam mațe cum chiorăie ca niște instrumente, ale mele și ale lui Gheorghe. Mă ridicam în picioare și îl vedeam, deja treaz de ceva vreme. Ne întrebam unul pe celălalt de unde să găsim mâncare, ce să înghită și gurile noastre. Dar nu găseam nimic. În cap aveam purici care mai coborau pe ceafă, iar pe picioare și pe brațe, pe după urechi și pe ceafă, prinse adânc, căpușe.

- Nu le scoate, sunt înfipite deja, dacă le rupi doar picioarele le rămâne capul în tine, ăla dă boli și paraziți, și ăla e sub piele, dacă nu le mai vezi picioarele nu mai ai cum să le scoți nici capul., spunea despre căpușe.

Că n-am ce le face, asta înțelegeam din ce îmi spunea, și ce boli luam, luam și gata, vedeam noi cum o scoteam la capăt.

Toate incertitudinile astea – ducem atâta mers sau nu, dacă ducem, ne prind sau nu, și dacă nu avem ce mânca, și dacă ne omoară bolile căpușelor sau ne sfâșie lupii carnea de pe noi? – creau o stare de angoasă generală, de nesiguranță completă, de parcă toată viața mea, da, asta simțeam, că toată viața mea stătea în degetul mic al balerinei dezechilibrată pe o minusculă sfoară deasupra marelui hău. Nu există cuvinte – sau bag de seamă că nu le cunosc eu, pesemne că un scriitor le-ar fi găsit, în simplitatea lor soră cu eternitatea – care să descrie incertitudinea în care trăiam, ca într-o ceață densă, albă, aiuritoare și care, de fapt, îți făcea interiorul să se mănânce pe sine de stres. Priveam căpușele și vedeam cum, o dată la o vreme, își mișcă piciorușele acelea mici în stânga și în dreapta, parcă înfigându-se și mai tare în carnea mea, înaintându-și capul mai aproape de os și scormonind, și îmi venea să vomit – și vomitam, dar nimic nu ieșea, pentru că nu avea ce. Trăiam doar senzația că ceva mi se întoarce din stomac, un acid oribil urca pe gât, dar din gură, când scoteam acel sunet de vomă, nimic nu ieșea niciodată, nici măcar sânge, pentru că pe ăla îl sugeau

căpușele tot mai umflate. Nici să îmi pun mâinile în cap nu mai puteam, pentru că simțeam puricii mișunând și apoi, scărpinându-mă, îi simțeam cum mi se urcă în mâini. Apoi, dându-mi jos mâinile din cap pe ceafă, iar simțeam, trecându-mi pe sub palme, grase de sânge, umflate ca scroafele, căpușe. N-am rezistat să trag de ele, unele mi s-au spart în mâini, altora le-am rupt, așa cum mă avertizase Gheorghe, doar picioarele. Dar eram mulțumit de asta – dacă ele mă chinuiau în halul acesta pe mine, și mă îmbolnăveau, eu le mutilam cu toată forța mea, și le rupeam picioarele și le striveam burțile! Și dacă ele mă omorau cu bolile lor, ele urmau să moară înfipite cu capetele în mine, ajunse din urmă de aceleași boli! Ură teribilă, clocotitoare, arzândă simțeam în gât, spre gură, și ieșea ca un icnet chinuit, ca un țipăt secat de putere, ca un oftat greoi, care vibra în aer, care mișca aerul, care îl îndoia și intra în el ca o rană – era ură, dar era și lipsă de răbdare, pentru că nu mai aveam răbdare, și era o secătuială a forțelor, și o dorință de a pune capăt vieții, sfâșiindu-mi carnea cu un strigăt, toate adunate în acele căpușe pe care le

striveam sau le mutilam, știind că așa vor muri și ele odată cu mine.

- Mâncăm calul, mă! Găsim un băț gros și ascuțit, să îl împungem noaptea prin gât. Sau mai ai tu briceagul? După ce e mort, atunci avem ce mânca!, îl auzeam pe Gheorghe, trezindu-mă din gândurile mele.

Prinsese zvâc de când stăteam, odihnindu-ne atât cât se putea în iarba aceea, având ce apă să bem, dar părea că înnebunise. Mă uitam la cal – la gâtul acela gros, puternic, la picioarele cât un trup de om și gândeam: cum am putea vreodată să-l omorâm cu un lemn, sau chiar și cu un briceag? Chiar și dacă i-l înfigi în gât, te va omorî și el pe tine, călcându-te și zdrobindu-te în valea copitei. Ne va strivi, auzeam o voce în cap, și începea să îmi fie frică să îl ating, să mă apropii de cal chiar. O dată la o vreme, îl vedeam cum își mișcă copita prin iarbă și tot ce îmi puteam imagina era cum țeasta mi-ar crăpa sub ea, pâ râind ca un pepene.

- Zi, mă, ai briceag sau caut lemn? Să mâncăm și noi ceva!

Îl priveam acum pe Gheorghe și mă uluia schimbarea lui. De

la acel călugăr răstignit, de la acel visător închis în carapacea propriei minți înfierbântate la acest animal agresiv, vânjos, hotărât să omoare! Ochii îi scânteiau hotărârea inconturnabilă, arătau, prin agresivitatea lor, că acceptase natura și trăia în legea ei: ca să trăiești tu trebuie să îl îngropi pe un altul, iar prețul propriei vieți nu e niciodată prea mare.

- Tu nu mă auzi, bre? Ai sau n-ai, ce-i așa greu?

M-am scotocit prin buzunare până am simțit un metal alungit și tăios. Am scos briceagul și i l-am arătat, uite, am, apoi mi-am întins mâna către a lui și ne-am prins palmă în palmă, m-a ajutat să mă ridic în picioare și, lăsându-și palma întinsă, a simțit lama rece a cuțitului pe care i-l dădeam, căci eu nu aș fi putut să îl înfig în cal niciodată. În mine pulsa teama, în el forța, forța naturală, implacabilă a instinctului de a trăi în continuare, de a merge înainte, de a nu muri, de a supraviețui cu orice preț, chiar și cu prețul crimei.

- O să așteptăm noaptea, și îl înjunghiem atunci, când

doarme. La un ceas după ce nu mai mișcă, îi înfig briceagul ăsta în gât. Și o să îți caut și ție un băț, totuși, să ai cu te apăra, și cu ce lovi dacă e nevoie.

Asta am și făcut, după ce mi-a găsit și mie un băț dur și ascuțit, am așteptat noaptea. Calul, fără să știe ce aveam noi în cap, a adormit ca în fiecare noapte petrecută în iarba aceea, lăsându-și capul în pământul acela mult mai moale ca cel pietros, uscat în care părea mai mult ca sigur că vom muri. Am stat încă un ceas, întocmai după plan, ca să se adâncească în somn și să nu aibă reacție, și când timpul a trecut, ne-am privit unul pe altul în ochii umpluți de lumina lunii, și am știut amândoi că acum era momentul. Ne-am apropiat, fără să-l atingem, și deodată îl văd pe Gheorghe înfigând briceagul în gâtul din care, imediat, a sărit un sânge fierbinte, purulent parcă și din care a izbucnit, într-o agonie și o teamă neputincioase, un nechezat ca o rupere a corzilor de chitară. Apoi i-am văzut copitele ridicându-se și lovindu-se de pământ și tot trupul, ca într-un lanț, începând a se zvârcoli. Gheorghe tot împlânta briceagul în cal, și calul iar urla, mori, mă!, doar n-oi fi nemuritor! Dar, deodată, l-a lovit cu o

copită într-unul dintre spasme și l-a lăsat, nemișcat, pe pământ. Am văzut calul ridicându-se încetișor, ca un zeu imposibil de învins. Strângeam tot mai tare bățul acela în mâini. Calul încă încerca să se echilibreze – îl vedeam îndurerat, amețit, chinuit, dar încă viu și stând în copite, spre deosebire de Gheorghe care era căzut la pământ - , când am reușit să ridic lemnul deasupra capului și să îl trântesc, ca pe un buzdugan, în țeasta calului. Bufnitura s-a auzit ca un tun lovind un turn de piatră, iar, la doar câteva clipe după lovitură, s-a auzit căzătura calului la pământ, când a părut că toate oasele craniului i-au crăpat. Avea capul și gâtul pline de sânge care șiroia în continuare, făcând bulbuci de aer pe alocuri: încă îl priveam cu teamă, ca pe o bestie, ca pe un diavol straniu, născut din pământ. Nu mi-aș mai fi permis să îl ating: tot ce voiam era ca acest coșmar să se încheie, să uit de această noapte. În câteva clipe calul s-a oprit din respirat. Murise. Abia atunci am simțit un sentiment al unei liniștirii, al unei calmări adevărate.

M-am așezat jos, întinzându-mă în acel întuneric ca o groapă, și am închis ochii, încercând să adorm: Mărioara,

gândeam, voi ajunge, în fine, și la ea, eternitatea nu e aici, ci în ochii ei, nu voi putrezi aici, pentru că există privirea și îmbrățișarea ei, și trebuie să mă întorc acolo. Nu voi fi pentru vecie aici, totul se va termina, gândeam, și asta îmi mângâia încet rănilor. Totul se va termina, și atunci va începe ea. Unde se termină chinul începea oblăduirea ei, pentru că prin ea, prin pieptul ei care îi ascunde sufletul îl atingi pe Dumnezeu. Pentru că există războiul, au spus, Dumnezeu nu poate să existe: dar, îi întreb, atunci cum explicați masa aceea de lemn, mâncarea aceea gătită de Mărioara, cum explicați iubirea lumii, strânsă toată în palma ei care, cât de puternică este amintirea!, îmi mângâia încetișor obrazii, atât de blând, de moale, dar atât de puternic încât simt chiar acum apăsătura degetelor ei? Singurul motiv pentru care acum le simt aspre este, de fapt, propriul obraz mutilat! Nu, Dumnezeu trebuie precis să existe, dar, mă întreb atunci, de ce a creat lumea așa de strâmb? De ce a împlântat paradisul în casa mea, când știa că mă va stârpi de acolo? De ce războiul, de ce fiarele frontului, de ce acest cal mort, de ce acest întuneric care, de fiecare dată când îmi despart pleoapele, îmi

mănâncă ochii din găvane? Muream de dorul vieții, asta știam dincolo de orice întrebare, și, deodată, mi-am simțit lacrimile călduțe în palma care îmi stătea pe obraz, mișcându-se încet. Și mi-am simțit sufletul umplându-se de o nebănuită milă. Poate că nici sufletul lui Dumnezeu nu e chiar atât de limpede, și poate că sufletul lui nu e totdeauna liniștit, ca marea dimineții. Poate că, la fel ca al meu, și sufletul lui tânjește spre o ordine trecută – și poate că și el suferă la fel ca mine și e la fel de scindat și mutilat ca mine și ca noi toți, cei din război și, de fapt, cei din specia umană – pentru că, atunci când ni se spune că suntem făcuți după chipul și asemănarea lui, nu ne gândim că asta înseamnă că și el ne împarte teribila suferință. Poate că și el trece prin furtună odată cu mine, nu de sus, din paradis, ci de pe același pământ acum prea rece pentru a putea dormi pe el: și pe el destinul îl sfâșie ca pe mine. Să-l judec ar însemna o crimă, să nu-i simt lacrimile, durerea, dorul, tristețea ar însemna o crimă. Pentru că, în fond, ce tată poate trece peste căderea propriului fiu? Ce tată nu se va învinui cu disperare, cu cruzime pentru căderea fiului până la a transforma propria viață în mușcătura lupului? Și ce

suflet, în fond, nu merită mila altui suflet? Mă îndoiesc că există suflet care să nu merite milă. Pesemne că asta omoară zeii din noi: lipsa milei.

3

A doua zi Gheorghe s-a trezit. Era viu. Calul îl lovise în burtă, și toată noaptea nu putuse mișca un os, dar, iată, supraviețuise. Calul e mort, i-am spus. Avem ce mânca. Mă privea cu niște ochi de ciută speriată, de parcă nu știa ce e cu el.

- Pentru o clipă, a rostit, am fost convins că totul s-a încheiat și că nu mai sunt aici. Am fost atât de sigur, tataule! În clipa dintre somn și dimineață – nu știam unde sunt, dar eram într-un loc

unde nu trebuie să mă mai mișc sau să mai lupt. Nici să respir nu trebuia. Eram suspendat în aer, eram...

Și îmi pierdea privirea undeva adânc, apoi îmi lăsa capul să pice și închidea ochii. Nu plângea, dar scotea niște icnete ca de plâns pe gură: părea că, de fapt, nu se putea elibera de ceea ce simțea. N-avea cuvinte și nici lacrimi pentru a exprima ceea ce simțise când crezuse că, de fapt, era într-un alt loc, dincolo de război și de această viață strivită. Avea doar icnete sufocate, dar ele erau prea puțin.

Am secționat calul, i-am tăiat carnea în bucăți cu care urma să umplem tot ce puteam umple. Am ars-o în foc și am mâncat din ea cu o poftă incredibilă: am simțit cum mi se umple gura de savoare, de plăcere, și aveam impresie că mi se topea în gură cu grăsimea ei cu tot, ca untul încălzit. Nu mai mâncasem așa – carne caldă, friptă, din belșug – de când plecasem de acasă. Burțile ne chiorăiau după fiecare înghițitură, și auzeam cum carnea se scurge prin intestine, tocată de măsele și stoarsă de sucuri. Pe Gheorghe îl vedeam cum închide ochii de plăcere când mesteca și când înghițea și, tot în privire, când deschidea larg

ochii, îi citeam graba de a lua mai mult. După ce am mâncat ne-am întins cu burțile în sus pentru a ne odihni încă puțin, simțindu-ne ca niște împărați. Dar nu am mai avut răbdare și, în scurt timp, am plecat și am mers înainte, către România și către casă, cu resturile după noi. I-am lăsat cadavrul acolo, să putrezească în bătaia soarelui și să îl mănânce lupii. Mergeam lent, pe jos, înaintând ca niște gloanțe fără putere. Am trecut prin râuri, unde am băut cât am putut și am simțit o răcoare atât de binevenită. Mi se scălda întreg trupul în răcoarea acelei ape – și simțeam ceea ce aș numi vârful libertății în apa aceea bocnă, care arăta și se simțea ca un cristal înghețat. Pluteam, respiram un aer care nu era sufocant, ci era chiar tăios, ca o spadă, priveam cerul și nu eram orbit de soare – eram în afara oricărui pericol în apa aceea, și nu mi-era foame, și nici sete, și nici cald, și îmi puteam relaxa carnea dimprejurul oaselor – asta înseamnă, poate, să fii împăratul lumilor: să închizi ochii și să simți cum liniștea îți curge prin venele care îi străbat. Pe pământ am văzut căprioare și cerbi, de picioare ne-au mușcat șerpi, înfigându-și colții în carnea noastră, și ne-au mușcat sute de țânțari, de căpușe și de purici.

Continuam să dormim pe jos, pe pământ, unde apucam, și atunci viermi se urcau pe pielea noastră ca pe niște munți, și îi simțeam cum se târăsc pe mine, sinuos și lent, lăsând în urmă o mazăgă vâscoasă, dar nu aveam forța de a mă trezi cu adevărat și a-i da jos. O dată la o vreme mâncam din carnea calului, care între timp se răcise și se întărise și devenise scârboasă, ca o grăsime cleioasă, dar era tot ce aveam. Ne priveam unul pe altul și nu ne venea să credem că mai trăim – dar, mai mult!, că o asemenea poveste poate exista cu adevărat. Soarele ne tocise țestele cu arsura lui, și pielea se cojea pe noi doar ca o alta, fină, prea subțire, să se ardă de imediat. Cum să rezisti în inima focului? Înaintam în această viață ciclică, sterilă, plictisitoare în teribilul și fantasticul ei făcând aceleași lucruri iar și iar: dormit, mers, dormit, mers, mâncat, mers, mers, mers. Pustietatea părea nesfârșită, tăcerea la fel, și singura senzație care asigura că încă eram viu era bătaia rece a vântului. Se umflau rănile pe noi și se umfla carnea picioarelor de efort și de mușcătura șerpilor. Nimic nu putea fi povestit din această viață – pentru că, de fapt, nimic nu părea că se poate întâmpla cu adevărat.

Când am ajuns în munți am terminat carnea calului. A trebuit să îi urcăm fără mâncare constantă. Mâncam ce prindeam, dacă prindeam, de regulă fructe. Urcam pe un versant, știind că, la un moment dat, trebuie să coborâm pe celălalt. Ne zgâriam în stânci, iar eu era să pic de zeci de ori în jos. Alunecam în pietriș sau în pământ moale, care pica odată cu mine. Gheorghe tăcea din gură ca un sfânt, de parcă el însuși ar fi fost o stâncă. Se concentra pe a supraviețui de fapt, asta făcea. Dintr-odată am văzut oi, multe, multe oi, cu câini după ele, dar care nu ne văzuseră. Apoi, undeva din spate, gârbovit, ciobanul. Să mergem la el?, să îl evităm?, să fugim din fața lor?, mă gândeam. Se vedea că el cunoștea locul, că îl știe ca pe propria palmă, că s-ar descurca în el cu ochii închiși precum peștele în apă. Era bătrân, teribil de bătrân, ca un zeu antic – avea fața toată aspră, parcă tăiată, dar avea, în bătrânețea lui, ceva uluitor, ceva fascinant de frumos: părea, de fapt, gravat, zidit în acel peisaj, de parcă se născuseră împreună, întocmai așa cum le vedeam eu acum. Făcea un pas înainte și se cunoștea că așa trebuia să fie făcut, că dintotdeauna acel pas așa a fost intenționat să fie: în

acei munți, lângă acei câini, în spatele acelor oi. Trăia cu liniștea certitudinii. Priveam cu impresia că sunt un intrus, o hidoasă excrescență a lumii aceleia: încercam să nu scot un sunet, să nu mișc nimic, să nu privesc prea agitat, totul pentru a nu schimba nimic din ea, pentru a o lăsa așa cum este, așa cum se născuse. Părea că, de fapt, o visez, că o asemenea liniște țiuitoare în care o lume așa lentă să trăiască este cu neputință. De cât timp, oare, nu mai vorbise ciobanul acela? Și cât timp va privi înainte, către cer și către pământ, până acolo unde nu se mai pot distinge între ele? Stătea ferm, puternic, înalt, totuși osos și fără carne pe el, cu o barbă căzându-i ușor ca o frunză din chip către pământ, privind calm, cunoscând deja tot ceea ce urma să se întâmple. Arăta precum o cruce, un simbol religios, o finalitate a propriei lumi: în el se strânseseră întreaga vigoare, întreaga liniște și întregul susur de care era capabilă o viață în acel loc, și sufletul lui era netulburat, pentru că nimic, nici măcar un război mondial, nu-i putea frânge destinul acela parcă sacrosanct, al unui om care cunoaște singurătatea și a avut puterea de a o alege, care cunoaște liniștea cea mai profundă și o poate asculta nesfârșit.

- Hai la el, tataule, că dacă știe românește înseamnă că suntem bine, și dacă e așa, poate ne și înțelegem cu el, ne-o da ceva de mâncare, un loc să dormim, să ne curățăm, să scoatem căpușele din noi. Ce, nu ți-ar sta bine cu niște brânză și lapte, sau cu o oaie din aia friptă?

Nu am apucat să spun nimic că Gheorghe era deja lângă el, vorbindu-i.

- Știi, noi suntem din război, taman din Stalingrad, am fugit, că ne omorau pe capete. Vrem și noi să ne vedem familiile, atâta tot. Nu facem rău nimănui. N-avem ce mânca, unde dormi, și nici nu prea știm încotro s-o luăm către Bolintin, adică lângă București. Uită-te la noi: jechoși, plini de purici și căpușe, costelivi și cu pielea smeadă, ne ies oasele prin piele de slăbiciune, pierduți în munții ăștia, că nu știm pe ce versant să coborâm... Ajută-ne, omule, dă-ne ceva, orice, un loc, o gură de mâncare, nu cerem mai mult...

Ciobanul vorbea încet, șoptea, astfel că nu i-am auzit răspunsul. Vorbea aproape fără să schițeze nimic pe chip, abia își mișca buzele. Apoi, ciobanul îi face un semn din palmă către

pământ și îl văd pe Gheorghe că se așază jos, pe iarbă, lângă el, parcă pregătindu-se de o lungă așteptare. Mi-a făcut un semn din cap să vin lângă el. M-am ridicat încet, am mers înainte și m-am așezat jos cu o sfială teribilă, cu pudoare, pentru că credeam că locul acela curat nu era pentru unul ca mine, murdărit de cele mai crunte infernuri. Mă înșelam, însă. Acel loc era creat întocmai pentru unul ca mine și pentru curățarea unuia ca mine, dar teama, angoasa erau necesare pentru a intra în acel petic de curăție. Gheorghe mi-a spus că ne va duce într-o cabană, unde ne va da să mâncăm și râu să ne scăldăm, dar că trebuie să așteptăm înserarea, când pleacă el cu oi cu tot.

În ziua aia am avut impresia unei teribile, imposibile de suportat inutilități și unei micimi ca de furnică, pe care, altfel, omul blocat în propria minte – văzându-se centrul lumii – nu ar putea-o bănuși vreodată. Ne luptasem, omorâsem oameni pe front, ne-am rupt picioarele în tranșee și am înaintat ca niște tancuri prin nămol și sânge, călcând totul fără să privim: am crezut cu toată puterea ființelor noastre, eu și cu Gheorghe, că pământul se învâрте în jurul aceluia front, că în jurul glonțului

gravitează universul însuși. Trăiam știindu-ne în inima planetei. Și am fugit, și deodată miezul s-a mutat în acea fugă, în acea goană după casă: pentru că, vedeam noi, nimic nu putea fi mai fierbinte decât plecarea noastră, nimic mai adânc decât pasul nostru: lumea întreagă depindea de ajungerea acasă. Și totuși, iată: exista această altă lume, caldă, nemișcată, neclintită de război și de dezertarea noastră, care nu depindea de ea, mai mult, care nu cunoștea existența ei și a cărei tăcere nu putea fi atinsă de zvârcolirea vieților noastre – păsările zburau etern în depresiunile dintre munți, copacii se bolteau dintotdeauna sub aceleași vânturi, zăpada cădea lent în vârful munților ca o creastă, oile mâncau iarba behăind, totul sub privirea largă, blândă, paternă a ciobanului, fără să fie câtuși de puțin atinse de drama noastră. Cât de mici eram în fața acestei lumi! Cât de teribil de mici! Nimeni de aici nu ne auzise țipătul: el nu însemna nimic în acest vârful de munte, pentru că nu exista de fapt. Și nu ne văzuseră lacrima: pentru că ea căzuse pe front, și din acest vârful lumii frontul nu poate prezenta interes, pentru că, de aici, totul e atât de imens, de larg, de nesfârșit, încât furnicile ce se zbat în

mușuroi nu ar putea conta vreodată. Ceea ce conta era eternitatea, și eternitatea nu era în sângele vărsat, ci era în zborul păsării și în iarba oii și în raza soarelui. Lupta noastră pe front, iată, privită de aici se arăta inutilă, lipsită de oricare formă a sensului: eram niște fluturi care se zbăteau în palmele morții, crezându-se copii de zei ce zboară spre mântuire. Finalmente îmi înțelegeam lipsa de importanță, de semnificație, micimea. Înțelegeam că, de aici, ciobanul mă privea așa cum eu privesc cei mai mici și mai amărâți gândaci.

Lacrimi începuseră să-mi curgă în timp ce simțeam cum stomacul mi se întărește cu gândul la ceea ce tocmai aflasem. Toată ziua, privind în gol cu niște ochi pierduți, am rumegat această scindare a vieții mele: din zeu să devii un vierme! Amurgul a venit pe neașteptate, ca o explozie a cerului ce încerca să acopere întreaga lume: umplea de o lumină arzândă munții și văile, și între crengile copacilor acum aerul strălucea. Odată cu amurgul a apărut, între noi, ciobanul, care ne-a privit cu fața sa rugoasă și ne-a spus:

- Hai, ridicați-vă, mergem înapoi la casă. Vedem ce găesc

acolo să vă dau să mâncați.

Realitatea lui mă izbise. Privit până acum ca parte dintr-o mitologie, ciobanul devenise deodată atât de impenetrabil de adevărat. Gheorghe s-a ridicat și apoi mi-a întins o palmă, să mă ajute să mă ridic și eu. Am pornit în spatele lui, călcând încet în aceeași tăcere de necuprins și privindu-ne din când în când. Ajungem, tataule, o să vezi că ajungem, ai încredere: mergem înainte, mereu înainte, neabătuți, oricât va trebui să mergem, o să mergem, tataule, și ajungem, părea să îmi spună prin acele priviri pline de vitalitate și de cordialitate. Când am ajuns ciobanul ne-a arătat unde stăteam noi, apoi ne-a adus brânză, lapte, pâine și unt, ne-a privit cu un soi de milă și iar ne-a spus:

- Sunteți plini de căpușe pe ceafă, și punea mâna pe noi, oftând și întorcându-ne cu spatele către el, ca să se uite. Părea că se gândește. Să vă aduc apă cu săpun să vă spălați, să vi le scoateți din carne, că mănâncă viața din voi...

Când am pus mâna pe ceafă am simțit că ciobanul avea dreptate: ceafa mea era concavă deja, mâncaseră din ea carnea întreagă, iar pe suprafața rămasă era plină de brobonițe de

mușcături și sânge uscat. Am frecat cu apă și săpun – cred – ore în șir, până am simțit că au picat toate de pe mine. Îmi pipăiam ceafa mutilată și știam că așa aveam să rămân cu ea pentru totdeauna: mușcată, roasă, cu carnea smulsă de pe ea. Abia după toate astea am început să mâncăm: la fiecare înghițitură simțeam cât de sec îmi este gâtul, cât de greoi alunecă mâncarea pe el, iar laptele era singurul care îmi dădea impresia că într-adevăr mă poate salva. L-am băut cu o plăcere nesfârșită, înghițind ca un cal, și l-am terminat de imediat: mi-a fost rușine, însă, să mai cer. Când am terminat mâncarea îmi simțeam burta umflată: m-am întins pe niște paie și am închis ochii care, altfel, usturau teribil fără să fiu în stare să mai spun nimic. Gheorghe, la fel ca mine, a mâncat și a adormit în tăcere, ca o slugă speriată. Nimic nu mai putea fi auzit.

A doua zi ciobanul ne-a tratat cu aceeași milă și aceeași ocrotire. El plecase iar adânc în munți, dar ne lăsase pe masă aceleași mâncăruri: lapte, brânză, unt și pâine. Am mâncat și am băut cu aceeași poftă, acum pentru prima oară curați în atâta timp, și ne-am simțit înzdrăveniți. L-am așteptat să se întoarcă,

seara, pentru a ne spune încotro ar trebui să o luăm către Bolintin. Când s-a întors nu ne-a mai spus nimic, ci ne-a arătat cu mâna direcția. Privindu-l, nu am avut cuvinte să-i mulțumim – fără el, nu am fi reușit să supraviețuim munților, am fi rămas niște leșuri între stânci, dar nu am știut cum să îi spunem asta, cum să îl facem să înțeleagă pe acel ascet: era de parcă ar fi vorbit o altă limbă, dar de fapt distanța era încă și mare, el trăia în altă lume. Așa că doar l-am privit, și el ne-a privit cu același chip mut, adâncit în sine însuși, semn că a înțeles.

Am plecat din nou, dar de data asta calmi, curați și mâncați. Înaintam prin nori, coborând parcă printr-un aer pâcios și totuși rece. Am coborât teribil de greu, lovindu-ne iar și iar, fiind mușcați a mia oară de tot felul de dihanii. Dar am coborât. Am mers drept înainte, pe unde ne arătase ascetul că este drumul către Bolintin. Am mers zile și nopți fără șir, iar drumul acesta – care părea atât de aproape de final – s-a dovedit a fi cel mai insuportabil. Lung și monoton, totdeauna la fel, totdeauna același la nesfârșit. Simțeam că îmi bățătorisem talpa piciorului, care devenise, de fapt, tare ca o piatră, plină de bășici. Când

vedeam sate trebuia să ocolim cu mare grijă – să nu ne prindă, să nu ne vadă nimeni, să trecem pe lângă oameni precum niște fantome. Fețele ne erau din ce în ce mai negre de la soare, de parcă ieșeam din mine. Arătam, de fapt, precum niște morți în viață – niște cadavre care se târau înainte. Sub ochi mi se umflaseră niște cearcăne imense, ca niște baloane, pe care le simțeam împungându-mi ochii în sus și obrajii în jos. Arșița ne-a strivit de pământ în acea câmpie fără capăt, în care copaci rareori mai zvâcneau din pământ: copaci care, la fel ca ciobanul, întruchipau forța singurătății – un turn al vieții, o sulită care vrea cerul. Nu mai aveam energie să vorbim, pentru că simțeam o sfârșeală, o lipsă de vlagă și de sens de care nu ne mai puteam elibera cu niciun preț. Nu mai căutam mâncare și apă: ne obișnuisem cu lipsa, și oricum nu am mai fi avut răbdare să ne oprim – mergeam ca niște automate. Eram terminați, ne mânca această lipsă de viață întocmai ca un vierme mușcându-ne de miezul inimii: povestea asta era prea lungă pentru un suflet de om, prea șerpuitoare și largă ca un fluviu ca noi să o putem suporta în spate. O dramă atât de mică, de care munții nu

auziseră și pe care asceții lor nu o puteau înțelege, atât de infimă, mai mică decât un fir de nisip, care nu putea muta o rază de soare din loc, atât de nesemnificativă, de minusculă încât nici măcar nu ar putea fi ținută în palmă, pentru că nu ar fi de găsit: ei bine, această mică, neimportantă întâmplare va frânge coloana unui om, pentru că, pentru el, bobul de nisip este mare cât întreaga lume, iar asta arată, de fapt, cât de slab este el în fața sorții.

4

Până la urmă, însă, în miezul unei zile la fel de fierbinți și de uscate ca toate celelalte, am văzut niște case teribil de familiare, și un drum pe care simțeam că mai călcasem: Bolintinul, Gheorghiță.

- Să nu intrăm de acum, că o să ne vadă, stăm departe,

ascunși până la noapte, și când toți sunt culcați, intrăm atunci, fiecare la casa lui și asta a fost, Gheorghe. Am ajuns, îți vine să crezi? Mai avem o zi de stat pe câmp și suntem în casele noastre, la neveste, Gheorghiuță!

Însă Gheorghe nu a avut răbdare. A așteptat un ceas, două, nu mai mult însă, și a intrat în plină lumină. Gheorghe a plecat din fața mea, pierzându-se în lumina satului, și aceea a fost ultima oară când l-am văzut: brăzdat și tăiat, cocoșat de durere și de neputință, Gheorghe intra în propria casă ca un învingător, ca un războinic, dar un războinic consumat cu puțin înainte de vreme, căruia, în fond, i-a lipsit ultimul strop de răbdare.

Eu am intrat noaptea în sat. Eram atât de concentrat încât nu puteam realiza măreția momentului: viața mea, de ani în șir, aspira către această unică clipă. Mergeam tiptil, ca un hoț, până când mi-am găsit casa: intru în curte încetișor, bat la ușă și aștept să o trezesc pe Mărioara. Aud cum trosnește podeaua, și ghicesc că s-a trezit, o aud apoi cum deschide: Mărioară, m-am întors! L-am văzut chipul nedumerit, speriat, dar fericit parcă, care de fapt

nu putea înțelege în întregime ce vedea. Știa că sunt eu, dar nu putea înțelege cum era posibil să fiu eu.

- Tataule... nu pot să cred... , și începea să plângă înghițindu-și lacrimile, cum?, și mă privea cu niște ochi ca niște boabe de apă tremurânde, s-a terminat războiul? Trăiești?

- Taci din gură, că nu-i momentul, și cine știe cine ne aude!
Hai, bagă-mă în casă și om vorbi!

Mărioara continua să plângă din această teribilă nedumerire. Mă privea tăcută, ușor înfricoșată chiar. Nu putea înțelege nimic. Am ajuns în bucătărie, unde ne-am așezat pe doi butuci de lemn:

- Mărioară, n-am timp acum să îți spun totul. Războiul nu e nici pe departe gata. Mai e mult și bine până s-o termina. Eu am dezertat: am făcut-o pentru tine, iubirea mea! Pentru tine! Nu puteam să mor fără să te mai văd măcar o dată! Pe tine, Mărioară, să te văd și totul ar fi fost de-ajuns! Am dezertat, asta e! Nu am mai vrut să stau acolo, pe front, unde zilnic îmi trecea glonțul pe la ureche!

Îi vedeam ochii tremurând și, când vântul mai bătea în perdele, luna îi făcea să sticlească. Erau aceiași dintotdeauna: vibranți, puternici, tari ca pietrele de râu. Îi făceau privirea să semene cu cea a unei căprioare liniștite, pregătită de iubire, de tandrețe. Rămăsese mută, nu îi venea să creadă. A dezertat, părea că gândește, e viu, e în fața mea, s-a întors... Chipul ei trăda faptul că mintea îi vâjâia. Totul era atât de șocant încât niciunul dintre noi nu putea să se bucure cu adevărat: vorbind într-un chip serios, nici mie nu îmi venea să cred că ajunsesem aici, că reușisem. Totul părea ireal, desprins de realitate, de viață, de parcă aș fi visat – dar nu, totul era cât se poate de adevărat, de viu. Apoi și-a deschis gura:

- Tataule, hai să te duc în podul grajdului, pe după fân, să nu te vadă nimenea, că dacă te-or vedea... hai, acum cât e întuneric, te urc acolo și te știu bine, nu te mai vede nimeni să te dea în gât...

M-am urcat pe scară și călcam pe ea fără să îmi las toată greutatea pe ea, să nu scârțâie, să nu se audă. Când am ajuns sus m-am dus după fân, unde trebuia să stau în timpul zilei. Mă uitam

la locul unde urma să stau în următorul an și ceva, poate chiar mai mult al vieții mele. Mărioara aveam să-mi aducă, noaptea, mâncare și apă pentru a doua zi și tot așa până când întreg războiul urma să se încheie: ca un câine! Întoarcerea acasă, iată, nu era paradisul pe care îl așteptasem: urma să trăiesc altă eternitate precum câinii, precum slugile! Pentru asta dezertasem, în fond? Pentru această deziluzie? Am stat acolo, zi și noapte, nefăcând nimic, simțind că putrezesc: nu o dată mi-am înfipt unghiile în carne, înghițindu-mi urletele din gât înapoi. Nu pentru asta fugisem, nu asta era fericirea! Tăcerea aceea pe care eram obligat să o întrețin mă dispera, mă făcea să îmi înghit limba zbierând în propriul piept. Pe Mărioara o vedeam noaptea, când mai avea grijă de mine: acele clipe în care ea îmi rupea singurătatea erau paradisul pe pământ, căci simțeam cum sufletul mi se umple de o căldură incredibilă, ca o mare molcomă și încălzită de soare, și adormeam de imediat când îi simțeam mâna așezată ca o pană pe spatele meu. Restul vieții mele, însă, era cuprinsă de disperare întocmai ca înainte.

Peste câteva zile doar, într-o noapte cu o lună arcuită ca o spadă, Mărioara mi-a spus că îl condamnaseră pe Gheorghe la moarte pentru înaltă trădare. Îl văzuseră când intrase în sat pesemne, s-au dus și l-au turnat, apoi a fost judecat și condamnat.

- Dacă îți spun, tataule... Mâine îl împușcă!

O priveam fără să pot crede. Gheorghită... îl prinseseră... și nu aveam ce mai face... era ca mort...

- Și când mă gândesc că asta ți se putea întâmpla și ție!

Apoi Mărioara mă lua în brațe și plângea înfundat, tocmai ca să nu se audă. Gândul meu, însă, era la Gheorghe, numai la Gheorghe. Îmi curgeau lacrimi gândindu-mă la chipul lui, la vitalitatea lui și la nădejdea lui în faptul că va ajunge: iată, a ajuns, dar o singură mică greșeală l-a vândut morții. Gheorghe, care devenise în dezertare nu un frate, ci un anume ceva inseparabil, fără de care părea că eu nu pot exista. Mi-l aminteam dinainte de război, tânărul acela ca un arbore, și nu-mi venea să cred că acum mai avea o singură zi până ce un glonț urma să îi spulbere creierii din cauza războiului. Vedeam iar același destin cu adevărat frânt

până la moarte însăși și gândeam: cât de slab, de teribil de slab este omul. Neputincios ca o rămă prinsă în pumnul jucăuș al copilului: așa este omul! Așa eram, altfel, și eu: prins în menghina acestei sorți nenorocite, prins între paie într-un pod nenorocit! Din acest pod scriu acest jurnal de război, pe care îl voi lăsa mărturie copiilor mei și nepoților mei pentru ceea ce înseamnă slăbiciunea omului.

Au trecut zile, săptămâni, luni și ani până când războiul s-a terminat: în tot acest timp eu mi-am murit zilele, acesta este cuvântul, mi-am murit zilele, mai trăind, arareori, o noapte povestindu-i Mărioarei tot ceea ce am scris pe aceste foi. I-am spus totul, și uneori, de fapt, îi citeam ceea ce scrisesem în jurnal de-a lungul zilei pentru a fi sigur că tot ceea ce am scris este limpede. Viața mea, de fapt, a constat în a putrezi între paie scriind acest jurnal, umplând foile acestea cu tot ceea ce mi-am amintit despre neputința mea, despre limitele omului, despre incredibila condamnare de a trăi într-o soartă care nu te zguduie, ci te zdrobește. Am scris mereu cu gândul la Gheorghe. Și, de fapt, aș spune că această poveste m-a ținut întreg la minte, căci

tot ceea ce așteptam era noaptea pentru a-i citi iar Mărioarei: spune, crezi că le va plăcea? Crezi că vor înțelege? Vor înțelege, oare, că în fața sorții omul nu e mai mare decât furnica? Mărioara mereu răspundea că da, cu gândul de fapt la convingerea mea că vom ajunge să facem copii, care ne vor da nepoți: puteam vedea atât de limpede că visează la asta. O apucam de ceafă și o aduceam cu urechea lipită de gura mea și îi șopteam despre copiii noștri, care urmau să vină, care trebuiau să vină și pe care ea îi va ocroti așa cum, în acest clipe, mă ocrotea pe mine... mai lasă-ți o noapte, Mărioară, brațele deschise, dar nu pentru mine, ci pentru ei, copilașii noștri...

Războiul în fine s-a încheiat și el. Mărioara mi-a arătat în ziare și, peste încă câteva săptămâni, am văzut, din podul meu, bărbați întorcându-se acasă ca niște eroi, cu fanfară – doar o mică, minusculă parte dintre cei care pleaseră, însă. Ei, supraviețuitorii, erau primiți precum eroii, precum niște zei de militari: cu trâmbițe și plânsete! Întoarcerea lor era o sărbătoare. A mea, în schimb, a fost înaltă trădare, și a trebuit să fiu osândit

pentru ani de zile într-un pod, asta datorită norocului de a nu fi prins.

Ei, inimi de fier, erau eroi pentru că au putut să suprimă orice au simțit: nu au cedat în fața inimii, nu au iubit pe nimeni destul pentru a face înconjurul globului în vremea nesfârșitului război. Pentru asta, ei erau sărbătoriți, divinizați. Eu sunt un trădător al patriei pentru că, într-o lume a glonțului, să iubești ochii unei fete mai mult decât un stat este o crimă care nu poate fi iertată.

||

Am găsit acest jurnal al străbunicului meu tocmai în podul unde spune că el l-a scris: uitat de lume, de parcă nu ar valora nimic. Ca norocul, îmi spun, că măcar nimeni nu l-a aruncat. Viața lui a fost una a forței: după dezertare și teribila așteptare în podul plin cu fân, el a trăit neabătut, cu capul ținut către cer ca o săgeată. A lucrat pământul și a reparat casa, dar, mai presus de toate, a făcut copii: i-a făcut pe Tite, Duduiu și mășica, cum li s-a spus. Duduiu și Tite s-au certat teribil pentru pământuri, și o viață întreagă nu și-au mai vorbit, rupându-și destinele. Tite i-a făcut pe Iulian și pe Mădălina, care trăiesc în Anglia și în Elveția și care la rândul lor au făcut copii, doi de fiecare și care încă sunt bebeluși. Duduiu – între timp, mort – l-a făcut pe Andrei, student în Statele Unite. Mășica – care de șapte ani nu mai conștientizează ce trăiește – i-a născut pe Eduard și pe Cecilia, care Cecilia a făcut-o pe Anais, iar Eduard, căruia i-au schimbat sângele la naștere, pe mine – azi, scriitor aspirant: tata spune că bunica lui, soția lui tatau, povestea totul cu o genialitate nesfârșită – mă gândesc totdeauna că, scriind, mă apropii de ea și fac ceea ce ea nu a avut șansa să facă, îmi scriu sufletul. Duduiu

a murit de inimă și ficat, iar Măsica a fost implicată într-un accident de mașină care i-a lovit creierul.

Pe tatau l-a călcat deja tăvălugul sorții, așa cum a călcat-o și pe Mărioara, care a primit porecla de babulina: cordonul vieții lor s-a desfășurat atât cât a fost și, când s-a încheiat, nu au mai avut pe ce pași și au picat în gaura morții. Același tăvălug l-a călcat și pe Duduiu și ne va călca pe noi toți: dar noi, generația nouă, vom face alți copii și vom da mai departe gena și această poveste, iar copiii noștri vor fi, la rândul lor, călcați de tăvălugul care este timpul, dar ei vor face, când le va fi vremea, alți copii și tot astfel.

În jurnal, la un moment dat, scrie: „Din acest pod scriu acest jurnal de război, pe care îl voi lăsa mărturie copiilor mei și nepoților mei pentru ceea ce înseamnă slăbiciunea omului.” Nimic mai fals. Jurnalul lui este despre forța pe care a avut-o. O forță ca un fluviu nesecat, o forță torențială, ca o furtună. Pentru că ceea ce a făcut nu a fost nimic mai mult decât să dea viață unor zeci, poate sute de oameni dintr-o viață mutilată de istoria în care s-a născut. Întocmai: o viață mutilată de istoria în care s-

a născut. Și totuși, din ea, străbunicul meu a dat naștere a sute de ani de viață prin îndrăzneala sa, prin ambiția sa, prin forța sa.

Citind jurnalul, mi-am privit cadavrul în oglindă: am văzut sfoara de care atârna existența mea. Totul atârna de ciobanul ascet, de ideea lui Gheorghe de a mânca calul și de a-i da un băț și străbunicului meu, de răbdarea lui de a aștepta până noaptea pentru a intra în sat, de norocul ca șerpii ce i-au mușcat să nu fie veninoși, iar căpușele să nu le îmbolnăvească creierele. Mi-am văzut viața atârând sub prăpastie de un fir de ață ros de câine! De fapt, totul atârna de firul de ață a-l reușitei lor în dezertare: fir care, pentru Gheorghe, a fost prea scurt și care, din această cauză, și-a simțit urmașii murind în el însuși. Mi-am văzut viața în jocul aruncării unui zar și am înțeles ce teribil noroc este că sunt viu! Privind mai larg, viața fiecăruia dintre urmașii lui tatau este prinsă de acest subțire fir de ață, gata oricând să se rupă: toți trăim datorită unui noroc cosmic, unui noroc ce frizează miracolul: însuși faptul că trăim ar trebui să ne amuțească! Pe mine, însă, mă face să tremur și să plâng, să privesc cerul și să gândesc că e al meu datorită providenței care a fost el, să privesc

tavanul în gol și să îmi amintesc de norocul de a exista, de norocul ca tatau să supraviețuiască dezertării de care a depins viața mea, și mă face, nimic mai simplu, să îmi scriu sufletul. Să fii la o secundă de a nu exista niciodată: asta te face să te înfiori și să plângi cu lacrimi imense și reci, să te zvârcolești în propriul pat și să pricepi, în sfârșit, că viața ta e un miracol nesfârșit, că viața ta, în sine, este însăși crearea universului: cine poate suporta gândul că nu ar fi existat niciodată dacă un om pe care nu l-a cunoscut nu avea forța dementă a unui mare cuceritor?

De fapt, ceea ce i-a animat străbunicului meu ființa a fost iubirea pentru o fată, dorul de ea, melancolia dragostei ei. Privirea ei, îmbrățișarea ei, căldura ei l-au făcut să dea viață deja pentru încă trei generații de oameni – și nimic nu dă semne că aici s-ar opri lucrurile. Iubirea lui pentru ea ne-a dat viața nouă – iubirea aceea a făcut ca sfoara vieților noastre, mai subțire ca oricare alta, să țină. Iubirea lui pentru ea l-a făcut să fie un zeu pe pământ, să nu cunoască limita și nici neputința: să cunoască doar ambiția de a împlini dragostea pe pământ chiar și în inima unui război parcă fără de capăt. Poate că noi toți, cei cărora ne-a dat

șansa vieții, vom fi uitați, poate că ne va acoperi pământul și ne va strivi tăvălugul timpului, dar trag nădejde că iubirea lui – care i-a umplut ființa de forța aceea interminabilă, necesară pentru a da viață lumii din miezul morților – nu va mai fi vreodată uitată așa cum a fost, până acum, acest jurnal. Pentru că iubirea, am înțeles din jurnalul lui, a născut lumea.